

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Onderzoek(ers) beter zichtbaar en toegankelijk

Woutersen-Windhouver, S.

Publication date

2011

Document Version

Final published version

Published in

Digitale Bibliotheek

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Woutersen-Windhouver, S. (2011). Onderzoek(ers) beter zichtbaar en toegankelijk. *Digitale Bibliotheek*, 2011(10). <http://www.essentials-media.nl/index.php?id=409&pdf=download%2FESSENTIALS12042.pdf&issue=%2FDB%2B-%2BDigitale%2BBibliotheek%2F2011%2FDB2011-10>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Onderzoek(ers) beter zichtbaar en toegankelijk

A stylized illustration of a young green plant with several leaves and a visible root system, growing out of a brown, trapezoidal pot. The plant is positioned on the left side of the page, partially overlapping the main title text.

Veel universiteiten en auteurs willen een zo hoog mogelijk plaats in de rankings bereiken. Maar hoe doe je dat? Een betere zichtbaarheid bereik je niet alleen door in high impact tijdschriften te publiceren – breed denken is een vereiste. Onderzoekers kunnen veel winnen door publicatiestrategieën te hanteren. Daar ligt ook een taak voor bibliotheken.

Saskia Woutersen-Windhouwer

Uit onderzoek van Terheggen (senior VP S&T Journals bij Elsevier) [1] komt naar voren dat de drie belangrijkste motieven van auteurs om te publiceren zijn: kennis verspreiden (78 procent), onderzoeksgeld verwerven (40 procent) en carrière (38 procent). Instellingen hebben weer andere belangen en meten de 'waarde' van hun publicaties vaak met behulp van bibliometrische analyse. *Auteurs* lijken zich echter zelden de vraag te stellen of het belangrijkste motief dat zij hebben (kennisverspreiding) met het traditionele model van publiceren het gewenste resultaat oplevert. *Instellingen* meten de waarde van het onderzoek in getallen (citatiescores) en kijken daarmee in feite naar de resultaten in het verleden, maar zij doen dat vaak zonder praktisch beleid waarmee de getallen – los van de kwaliteit van onderzoek – kunnen worden geoptimaliseerd.

Eenvoudige afspraken kunnen al veel winst opleveren, zoals het consistent gebruik van namen van zowel van auteurs als van de instelling, en zoveel als mogelijk in het begin van het jaar publiceren.

Een publicatiestrategie kan de auteur en de instelling helpen de geformuleerde doelstellingen rondom publiceren te bewerkstelligen. Vergroten van de internationale zichtbaarheid is daarbij van essentieel belang. Dat kun je bereiken door resultaten van onderzoek zo snel als mogelijk vrij digitaal toegankelijk te maken en via de juiste kanalen te verspreiden [2].

Zelf-archiveren

Auteurs in de bèta- en gammawetenschappen volgen vaak een dub-

bele strategie: als het mogelijk is, publiceren in een high impact tijdschrift voor prestige en zichtbaarheid – dat levert financiering en een boost voor de carrière op. Als publiceren in een high impact tijdschrift niet mogelijk is, dan levert het publiceren in een gespecialiseerd tijdschrift binnen het onderzoeksgebied de meeste citaties op en dat is goed voor onderzoeksevaluaties en bibliometrische onderzoeken.

In veel disciplines is het bovendien van belang dat resultaten van onderzoek zo snel mogelijk worden gepubliceerd. Winst kun je als auteur eenvoudig maken door direct na acceptatie, de publicatie vrij toegankelijk op het internet te plaatsen. Veel uitgevers staan zelf-archiveren toe. Zelf-archiveren wil zeggen dat de definitieve auteurversie na peer review zonder enige belemmering via het internet toegankelijk wordt gemaakt. Dat mag in veel gevallen zelfs voordat de uitgever het heeft gepubliceerd. Dat kan in *subject based repositories* ([ArXiv](#), [SSRN](#), [PubMed](#), et cetera), maar ook in institutionele repositories ([UvA-DARE](#), [KNAW-depot](#), et cetera). Door eerder te publice-

ren en het werk bovendien vrij toegankelijk te maken, wordt de kans vergroot dat een werk wordt gevonden en geciteerd. Door het eerder te publiceren kunnen collega's die zelf aan het schrijven zijn de publicaties al in een vroeg stadium vinden en citeren; bovendien zijn de publicaties vrij toegankelijk.

Auteurs weinig doortastend

Betaalde toegang vormt een belemmering, zo laat onderzoek van Alma Swann zien. Er zijn 31 onder-

zoeken gedaan naar de relatie tussen open access publiceren en citaties: 27 onderzoeken bevestigen dat publicaties die open access beschikbaar zijn vaker worden geciteerd; slechts vier onderzoeken zien geen verschil [3]. Je zou dus verwachten dat auteurs massaal zelf-archiveren zodra ze te horen hebben gekregen dat hun publicatie is geaccepteerd. Dat is, uitgezonderd in de kernfysica en astronomie, niet het geval. Veel onderzoekers weten niet dat het kan en wat de voordelen zijn. Vaak is er ook onzekerheid of er geen problemen met de uitgever zullen ontstaan. Daarom nemen steeds meer instellingen en financiers het initiatief om dit af te dwingen. Enige jaren geleden waren Harvard, Stanford en MIT de eerste met een verplichting tot zelf-archiveren: publicaties moeten dan zonder extra kosten op de datum van publicatie vrij toegankelijk zijn in de repository van de instelling. Internationaal hebben veel instellingen dit voorbeeld gevolgd. Sinds dit jaar is Rotterdam de eerste universiteit in Nederland die ook een dergelijke verplichting kent.

Financiers stellen eisen

Ook financiers van wetenschappelijk onderzoek kennen soms een verplichting. National Institutes of Health (NIH) was de eerste grote instelling in de wereld, maar de EU kent nu ook voor FP7 en ERC onderzoek een verplichting. Een redenen hier-

voor kan zijn dat instellingen en financiers de zichtbaarheid van de onderzoeksresultaten willen vergroten, maar er zijn ook ethische argumenten. Ontwikkelingslanden krijgen met dit model vrij toegang tot de resultaten van onderzoek. Bovendien is het onderzoek door de gemeenschap met belastinggeld betaald en de gemeenschap

heeft dus ook recht op toegang tot deze resultaten. Naast universiteiten, onderzoeksinstituten en grote bedrijven, heeft niemand toegang tot de reguliere wetenschappelijke publicaties. Dat betekent dat kleine bedrijven, zelfstandigen, maar ook huisartsen en geïnteresseerde leken geen toegang hebben. Vaak wordt gezegd dat de burger daar niets aan heeft. Ook hier heeft de astronomie, toch geen eenvoudig onderzoek, laten zien dat het anders is. Nadat ArXiv zichtbaar werd gemaakt via Google, nam het aantal downloads enorm toe en werd er een nieuwe groep vaste bezoekers

van ArXiv geboren [4]. Dit alles heeft het mogelijk gemaakt dat nu ook burgers ontdekkingen in de ruimte kunnen doen. Voor instellingen is dat weer belangrijk in verband met de kennisvalorisatie.

Digitaal is niet hetzelfde als zichtbaar

Het verplichten van zelf-archiveren heeft ook nog een paar extra voordelen. Het materiaal dat door de uitgever alleen op papier wordt uitgegeven, wordt door deze verplichting ook digitaal toegan-

kelijk. Publicaties die anders verborgen waren gebleven in de digitale wereld, worden daardoor nu ook automatisch zichtbaar op het internet. Een ander voordeel is dat kosten voor zelf-archiveren beperkter zijn dan de kosten voor het open access publiceren bij de meeste uitgevers. Instellingen en financiers zullen de kosten moeten afwegen. Indien instellingen berekenen wat het kost om hun publicaties open access bij de uitgever te publiceren (waarbij de prijs per artikel kan verschillen van enkele honderden euro's tot enkele duizenden) blijkt dat voor instellingen onbetaalbaar omdat deze instellingen ook voor de abonnementen moeten betalen. In verband met de beperkte kosten kiezen instellingen voor het zelf-archiveren; dat wil zeggen het opzetten van een institutioneel repository. Financiers zoals NWO bieden daarbij vaak wel de mogelijkheid om de kosten te declareren zodat open access in het tijdschrift of boek kan worden gepubliceerd.

Ook data!

Alle universiteiten in Nederland, maar ook veel instellingen buiten Nederland hebben de Berlin Declaration getekend. Het ondertekenen van de Berlin Declaration houdt in dat deze instellingen hebben gekozen voor open toegang van onderzoeksresultaten, maar ook voor hergebruik. Dat betekent dat de resultaten kunnen worden hergebruikt voor bijvoorbeeld onderwijs en onderzoek. Voor het onderwijs heeft dat als voordeel dat er niet meer voor het gebruik in het onderwijs hoeft te worden betaald. Voor het onderzoek zelf betekent het dat er een overvloed van gegevens vrij komt. De Berlin Declaration heeft namelijk niet alleen betrekking op publicaties maar ook op onderzoeksdata. Door publicaties en data doorzoekbaar te maken en open te stellen voor onderzoek

kan er onderzoek worden gedaan wat daarvoor niet mogelijk was. Er kunnen relaties zichtbaar worden gemaakt tussen onderzoeksresultaten die eerder niet mogelijk en dus ook niet zichtbaar waren. Dit laatste wordt pas mogelijk als de data en de publicaties vrij doorzoekbaar zijn. Om hergebruik mogelijk te maken is het dan ook niet voldoende de publicaties vrij aan te bieden. Hergebruik zonder toestemming kan dan alleen als werken van bijvoorbeeld een [Creative Commons-licentie](#) zijn voorzien. Ook het beschikbaar stellen van onderzoeksdata, zodat hergebruik mogelijk is, kan de zichtbaarheid van zowel de auteur als de instelling vergroten. Zo is uit onderzoek gebleken dat het delen van data meer citaties kan opleveren [5].

Meekijken

Voor instellingen heeft de open toegankelijkheid van alle resultaten van onderzoek bovendien als voordeel dat het onderzoek transparanter en van een hogere kwaliteit wordt. Indien resultaten van onderzoek, zoals datasets, worden gepubliceerd, zal de auteur er voor moeten zorgen dat collega-onderzoekers de data begrijpen. Dat betekent ook dat de kans op fraude wordt vermindert. Zodat het verzinnen van onderzoeksresultaten zoals bij Diederik Stapel had kunnen worden voorkomen [6]. De data waarop een publicatie is gebaseerd is immers beschikbaar. Bovendien zal, nu collega-onderzoekers meekijken er meer gestructureerd worden gewerkt. Tot slot is ook uit onderzoek gebleken dat publicaties die zijn gerelateerd aan open data meer worden geciteerd.

Bibliotheken: open access-content actiever promoten

Om resultaten van onderzoek eenvoudig vindbaar en goed zichtbaar te maken is het van be-

lang dat onderzoeksresultaten op zo veel als mogelijk plekken te vinden zijn. Veel disciplines kennen voorkeursbronnen. Als deze bron echter niets oplevert zoekt de goede onderzoeker verder. Zo is het in veel disciplines van belang om in Web of Science of Scopus gevonden te worden. Maar deze databases nemen lang niet alle resultaten van onderzoek op. Bovendien zijn er onderzoekers of instellingen die geen toegang hebben tot deze zeer kostbare databases, maar deze onderzoeksresultaten ook nodig hebben voor hun onderzoek. Repositories kunnen dan helpen de bibliografische gegevens en de files van publicaties zoveel mogelijk onder de aandacht te brengen. Ze gebruiken daar een speciaal protocol voor zodat de gegevens uitgewisseld kunnen worden ([OAI-PMH](#) of [OAI-ORE](#)) maar nog belangrijker zijn de sitemaps voor Google en Google Scholar.

Bibliotheken zouden hierin bovendien nog een sterkere rol kunnen spelen. Bibliotheken zijn van nature geneigd om materiaal dat is aangekocht, en waar ze zich voor moeten verantwoorden, prominenter te promoten. Open Access publicaties worden over het algemeen aan het internet overgelaten en vormen geen onderdeel van de collecties. Dat is een gemiste kans. Bibliotheken zouden publicaties die open access toegankelijk zijn onderdeel moeten maken van de collectie en net

zo sterk moeten promoten als materialen waarvoor is betaald.

Publicatiestrategieën: in de kinderschoenen

Wat is er nog meer? De verwachting is dat in de toekomst verspreiding van metadata eenvoudiger moet gaan via het semantische web. Slechts

een zeer beperkt aantal uitgevers levert momenteel een bijdrage aan het semantische web. Dat betekent dan ook dat resultaten van onderzoek op dit moment nog steeds actief verspreid moeten worden. Maar om resultaten van onderzoek zoveel mogelijk

onder de aandacht te brengen, is verspreiding van de publicatie alleen niet voldoende. Ook van belang zijn netwerken, en het verspreiden van bijvoorbeeld Powerpoints, samenvattingen en video's et cetera. Daarnaast moeten auteurs en instellingen de nieuwste ontwikkelingen blijven volgen. Sociale media zoals Twitter spelen op dit moment weliswaar nog geen belangrijke rol, maar worden wel steeds belangrijker.

Veel auteurs en instellingen willen beter scoren, maar weten vaak niet hoe ze dat het beste kunnen bereiken. Er is nog weinig beleid op het gebied van publicatiestrategie. In dit stadium lijkt het dus vooral te gaan om bewustwording en promotie. Voor auteurs betekent dit dat zij een ac-

tielere rol moeten spelen in het verspreiden van hun onderzoeksresultaten. Dat laatste zal in de overvolle agenda van de wetenschapper geen welkome boodschap zijn. De bibliotheek kan de auteur hierbij de helpende hand bieden en het management adviseren. In de toekomst zullen immers steeds meer instellingen de voordelen zien van een publicatiestrategie en dit in het beleid opnemen; de verplichting om onderzoeksresultaten vrij toegankelijk te maken zal daar een onderdeel van zijn. Door met de repositories de prijsbarrière weg te nemen wordt de internationale zichtbaarheid en toegang tot wetenschappelijke publicaties vergroot. Bovendien kan het onderzoek sneller zichtbaar worden gemaakt en dat levert meer citaties op. **db**

Saskia Woutersen-Windhouwer is specialist elektronisch publiceren/repository manager aan de Universiteit van Amsterdam en stafmedewerker wetenschappelijke informatievoorziening bij het Nederlands Instituut voor Ecologie te Nieuwersluis. Bij de UvA is zij contactpersoon voor auteursrechten, open access, het onderzoeksinformatiesysteem Metis en het Institutioneel Repository (UvA-DARE). Zij is lid van de kerngroep SURFdirect, Klankbordgroep Verrijkte publicaties en de UKB-werkgroep open access. In 2010 won zij de SURFshare Open Access Award.

- [1] Philippe MAB Terheggen. Presentatie How to Publish Your Manuscript From title to references From submission to revision, Wageningen University and Research Center, 26 Oktober 2010 <http://library.wur.nl/presentations/Author%20Workshop%20Wageningen.pdf>.
- [2] Adrian Andreescu. Ways to Increase Your Academic Visibility <http://ssrn.com/abstract=1817685>.
- [3] Swan, A. (2010) The Open Access citation advan-

tage: Studies and results to date. Technical Report, School of Electronics & Computer Science, University of Southampton <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/18516/>.

- [4] Henneken, Edwin A.; Kurtz, Michael J.; Eichhorn, Guenther; Accomazzi, Alberto; Grant, Carolyn S.; Thompson, Donna; Bohlen, Elizabeth; Murray, Stephen S.; Ginsparg, Paul; Warner, Simeon. Eprints and journal articles in astronomy: a productive co-existence. Learned Publishing, Volume 20, Number 1, January 2007, p. 16-22(7) DOI: 10.1087/095315107779490661/ <http://arxiv.org/abs/cs/0609126>.
- [5] HA Piwowar, RS Day, DB Fridsma (2007). Sharing Detailed Research Data Is Associated with Increased Citation Rate. PLoS ONE 2(3): e308. doi:10.1371/journal.pone.0000308.
- [6] Data – Voer voor psychologen. Archivering, beschikbaarstelling en hergebruik van onderzoeksdata in de psychologie. Caroline Voorbrood m.m.v. Heleen van Luijn. DANS studies in digital archiving 4. Aksant Academic Publishers - 2010. ISBN 978-90-5260-374-2.